

יו"ט בפ"ק דנזיר. וע' בתורת הקנאות שמביא מקור מהמד"ר, וע"ע במנחה חריבה.

(קובץ קול התורה קובץ מ"ט ע' לז)

דף י' ע"א

בגמ': הוחל שבועתו של אבימלך וכו'.

בכנסת הגדולה (יו"ד סי' רכ"ח סעיף רנה) הקשה דהא תינח לדעת הסוברים דשבועות גדולי הדורות חל גם על הבאים אחריהם, אבל למאן דס"ל דלא חל על הדורות הבאים, א"כ אף בלא פרצו תחילה נמי לא היו צריכין לקיים, וע"ש מש"כ.

וכתב הגר"ד זיסהיים זצ"ל בספרו שלל דוד עה"ת (פר' בשלח): והנה אם נאמר דלא היו חייבים לקיים שבועתו של אבימלך, גם לא היו צריכין בני"י לקיים שבועתו של יוסף ליקח עצמותיו אתם. וזהו שאמר הפסוק (שמות יג, יז-יט): מדלא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא - לשבועתו של אבימלך דעדיין קיימת, משום הכי ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע וגו' דהשבועה חל לבאים אחריו.

אמנם לדעת הסוברים דבאמת השבועה לא חל לדורות הבאים אפשר לומר, דבלא"ה יש לדקדק כי השבע השביע תרתי למה לי, הול"ל כי השביע. ותו דכולו מיותר, דכבר ידעינן זה מלעיל סוף פרשת ויחי. אמנם י"ל דיוסף צוה דכל דור ישביע לבאים אחריו עד יציאת מצרים, וממילא הם חייבים לקיים מכח שבועת עצמם, וזה שאמר כי השבע השביע שישביעו אחרים. וגבי פלשתים צ"ל דס"ל כי קרוב הוא לא מכח השבועה, אלא כי קרוב הוא לבני אפרים שנהרגו. וזה שאמר כי קרוב הוא, ולא תטעי מחמת השבועה, דלא חלה, והראיה שהרי השביע יוסף לבניו שישביעו בניהם, ואי השבועה חלה ממילא לא היה צריך לזה, אלא ודאי השבועה לא חלה, וממילא צ"ל כי קרוב הוא מחמת בני אפרים ולא תחול השבועה.

★★

והיינו שכיון שעברו הפלשתים על השבועה תחילה הותרה גם שבועתו אליהם.

בהגהות מרדכי (שבועות סי' תשפ"ג) כתב שני אנשים שנשבעו זה לזה ועבר א' מהם על שבועתו, נפטר השני גם כן מאותו שבועה, וראי' לזה מהא דאמרינן הכא, שכיון שהפלשתים עברו בתחילה על שבועתם, הותר לישראל להציק לפלשתים. וכן הוא בכל שבועה בין ב' בני אדם, שכיון שעבר א' על השבועה הותרה גם לשני לעבור על השבועה. והובא להלכה ברמ"א יו"ד (סו"ס רל"ו).

ועיין מש"כ בזה לקמן י"ג ע"א.

★★

בגמ': זכור לי כ"ב שנה ששפטתי את ישראל.

המהרש"א הביא כאן מש"כ בתוס' שבת (נ"ה ע"ב) ד"ה מעבירם וכו' מהירושלמי דשמעון שפט את ישראל ארבעים שנה. ובתוס' שם מביאים: ובספרים שלנו כתוב עשרים שנה ע"כ. אך זה צ"ע כאן דכתיב כ"ב שנה, וכבר שאלו ע"ז להגאון בתשובת הגאונים ליק (ס"ס מ"ה), ולא פשט. והמהרש"א שם מפרש ע"פ מ"ש המפרשים, שמה שאמרו בירושלמי ארבעים שנה, היינו דכתיב פעמיים שפט את ישראל עשרים שנה, ומ"ש בסוטה עשרים ושתים, הכוונה: עשרים, שתיים, כלומר ב' פעמים עשרים, שבחיינו ובמותו. וכן פירש הרד"ק (שופטים טז. לא). וע"ע בספר יד מלאכי (סימן רפג) ע"כ.

ובספר מאור ישראל להגאון רבי עובדי' יוסף שליט"א (בשבת שם) ציין שבספר האשכול (חלק ד' צד סב) כתב ג"כ לפרש בירושלמי כדברי המהרש"א הנ"ל ע"ש.

★★

בגמ': מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים.

בספר מעשה חכמים כתוב שזה כוונת הכתוב "וגם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים" (דהיי"ב, טז, יב), וחז"ל דרשו בפסחים (דף כ"ב ע"ב) "את ה'" לרבות תלמידי חכמים. והוא לא דרש אותם, אלא עשה אנגריא בהם, ונענש כדברי חז"ל בפדגרא שהיא כלימת הרופאים, כי אין רפואה למכותה, כי אמרו חז"ל בשבת דף קי"ט ע"ב - המבזה ת"ח אין רפואה למכתו.